

Møte 5- 2010 Referat

- Tid: Mandag 25. oktober 2010 kl.0930-1700
Sted: Møterom D-2216, Regjeringskvartalet (R5), Oslo.
- Til stede: Jan Fagerberg (utvalgsleder), Gry Alsos, Marianne Andreassen, Ådne Cappelen, Randi Søgner (t.o.m. sak 36-10).
- Forfall: Curt Rice, Astrid Lægred, Inge Jan Henjesand og Agnar Sandmo
- Invitert: Erik Arnold (sak 32-10), Erik Yssen (sak 35-10) og Karen Nossun Bie (sak 35-10).
- Sekretariat: Geir Arnulf (sekretariatsleder) (t.o.m. sak 36-10), Elin Stokkan, Øystein Jørgensen, Rudi Dreyer, Barbra Noodt.

Dagsorden:

Sak 31-10 Godkjenning av innkalling og referat møte 4-2010, 30.8.10

Vedtak:
Innkallingen og referatet er godkjent.

Sak 32-10 International comparison on successful goal oriented public governance in research policy

Erik Arnold, Technopolis, ga en presentasjon av status for utredningsarbeidet. Presentasjonen finnes på utvalgets nettside. Prosjektgruppen har hittil samlet inn fakta om de 7 utvalgte landene (Canada, Danmark, Finland, Nederland, Sverige, og Storbritannia). Arbeidet er organisert rundt følgende tema:

- Beskrivelse av forskningssystemene.
- Effektiviteten til forskningsutøvende sektorer.
- Forskerutdanning.
- Mekanismer for finansiering og kriterier.
- Overvåking av resultater av forskningsfinansiering.
- Måling av forskningsproduksjon.
- Eksempler på vellykket målstyring i forskningspolitikken.

Fremover vil fokus være på analysen av data på tvers av de sju temaene.

Noen foreløpige resultater:

- Alle utvalgte land har forskningskvalitet som hovedmål (målt ved bibliometri, ekstern evaluering). I tillegg står samfunnseffekter av forskningen sentralt (målt ved indirekte indikatorer, f eks knyttet til innovasjon). Forskningseffektivitet er vanskelig å måle og må defineres. Ingen studier som undersøker dette gjennomgående er funnet i de utvalgte landene.
- En blanding av virkemidler er viktig for å sikre at ulike aspekter blir ivaretatt. For et lite land er spissing av forskningsinnsatsen påkrevd, noe som krever en viss tematisk strategi. Det skaper en styringsutfordring mellom autonome universiteter og sentrale føringer og prioriteringer gitt av myndighetene.
- Resultatbasert finansiering kan føre til betydelige adferdsendringer, ønskede og uønskede. Det er viktig å være oppmerksom på uønskede effekter av insentiver. Noen land har gjennomført gradvise endringer over lengre tid etter pilotforsøk og revurdering, avhengig av foreløpige virkninger (eks: Storbritannia). Andre land har gjennomført radikale endringer som måtte skrinlegges (eks: Tsjekkia).

Fra utvalgets side ble det uttrykt ønske om at utredningen ser på:

- Eksempler der det kan påvises betydelige effekter av tiltak som er gjennomført i et 10-30 års perspektiv. Kriterier for balanse mellom ulike virkemidler.
- Allokering av forskningstid (som ressurs).
- Eksempler vi kan lære av – også fra land som utenfor utredningen.

Vedtak:

Utvalget tar presentasjonen til orientering og sier seg tilfreds med de foreløpige resultatene. Erik Arnold tar utvalgets innspill med i det videre arbeidet (inklusive eventuelle innspill fra utvalgsmedlemmer som ikke deltok på møtet). Endelig rapport presenteres på kommende utvalgsmøte i Tromsø.

Sak 33-10 Diskusjon av utkast til kapittel 2: Et velfungerende forskningssystem

Geir Arnulf presenterte hovedproblemstillinger i kapittelutkastet (presentasjonen ligger på utvalgets nettside). Kapitlet skal redegjøre for kjennetegn ved et velfungerende forskningssystem (analytisk ramme/mandat) og peke ut sentrale utfordringer for det norske forskningssystemet som utdypes i kommende kapitler.

Sentrale problemstillinger til diskusjon:

- Hvor godt fungerer beskrivelsen av et velfungerende forskningssystem? Som analytisk utgangspunkt? I forhold til mandatet?
- Har vi trukket fram de meste relevante problemstillingene – og er de beskrevet på en god måte?
- Er forslaget til revidert disposisjon hensiktsmessig?

Følgende kom fram i diskusjonen:

- Tilslutning til retningen i kapitlet, men det bør arbeides videre med å gi det en mer gjennomarbeidet og pedagogisk form til neste møte. Kapitlet vil også måtte revideres i takt med utvalgets videre arbeid fram mot slutføring.
- Kapitlet bør peke ut (og begrunne) de viktigste (3-5) sentrale problemstillingene (dilemmaer, balanseproblemer), som behandles i senere kapitler.
- Kapitlet kan gi en omtale av relevante tema som utvalget ikke behandler.
- Kapitlet kan ta inn den internasjonale sammenligningen av finansieringsstrømmer (Technopolis), ressursfordeling og tydeliggjøre den forskningspolitiske organiseringen (sektorprinsippet).
- Forslaget til revidert disposisjon fikk tilslutning. Kapittel om 'forskningsvilkår i UH-sektoren' bør også ta for seg forskningsvilkår institutt- og helsesektorene.
- 'Internasjonalisering' behandles ikke som et eget kapittel men integreres som en dimensjon i øvrige kapitler.

Vedtak:

Utvalget ga sin grunnleggende tilslutning til kapittelets oppbygning, som skal gi en helhetlig analyse av tilnærmingen til forskningssystemet og en begrunnelse for valg av temaene som utdypes senere i rapporten. Sekretariatet videreutvikler kapitlet til neste møte i samarbeid med utpekte medlemmer i utvalget med bakgrunn i utvalgets diskusjon. Forslaget til revidert disposisjon fikk tilslutning med de endringer som er nevnt over. En revidert disposisjon sendes utvalgets medlemmer.

Sak 34-10 Diskusjon av utkast til kapittel 4: Måling av forskning

Geir Arnulf presenterte hovedproblemstillinger i sakspapiret (presentasjonen ligger på utvalgets nettside). Sakene 34 – 37 henger i noen grad sammen ved at alle berører tema om "måling av forskning" (resultater, effekter, ressurstilgang og internasjonalisering) – og er relevante i forhold til arbeidet med å utvikle et forskningsbarometer (jf. sak 34-10).

Det foreslåtte forskningsbarometeret skal:

- gi grunnlag for en mer systematisk tilnærming til en analyse av sammenhengen mellom mål, ressurser og resultater.
- måle utviklingen i norsk forskning over tid, både nasjonalt og relativt til andre land.
- måle tilstanden nasjonalt, for ulike sektorer, institusjoner og på forsker- og forskergruppenivå.
- kunne brukes av myndigheter, institusjoner, forskere og forskergrupper som et kunnskapsgrunnlag, og som hjelpemiddel for å utforme resultatmål og utforme tiltak og virkemidler.

Sentrale problemstillinger til diskusjon:

- Formålet med et forskningsbarometer.
- Valg av dimensjoner og indikatorer. Utformingen av et oppdrag som skal gi grunnlag for utviklingen av en pilot og videre utvikling av barometeret.

Følgende kom fram i diskusjonen¹:

- Arbeidet med å utvikle et forskningsbarometer er et sentralt element i utvalgets arbeid.
- Indikatorer for dimensjoner langs hele verdikjeden (innsatsfaktorer – aktiviteter/prosesser – produkter/tjenester – brukereffekter – samfunnseffekter) er ønskelige.
- Bør diskutere et bredt sett indikatorer, men med sikte på komme fram til et mindre sett som vi vurderer som de mest "vesentlige" og "robuste".
- Det bør vurderes om vi har robuste nok indikatorer for samfunnseffekter.
- Det bør også – evt på et senere tidspunkt - drøftes hvilke konsekvenser opprettelse og bruk av et forskningsbarometer kan og bør ha.

Vedtak:

Notatet fikk bred tilslutning i utvalget og utviklingen av et forskningsbarometer ble vurdert som et sentralt element i utvalgets arbeid.

Sekretariatet setter ut et oppdrag. Oppdragsbeskrivelsen revideres basert på utvalgets diskusjon. I den grad det lar seg gjennomføre, legges det opp til at oppdragstaker presenterer foreløpige resultater (data og vurdering av indikatorer) på utvalgets neste møte i Tromsø.

Sak 35-10 Internasjonalisering, med vekt på Norges deltakelse i EU-forskningen

---

¹ Foregriper i noen grad punkter som ble drøftet senere på møtet.

Karen Nossun Bie og Erik Yssen (begge Forskningsavdelingen i Kunnskapsdepartementet) presenterte hovedproblemstillinger i sakspapiret (presentasjonen ligger på utvalgets nettside). Sentrale momenter:

- "Internasjonalisering" har vært i en rivende utvikling, fra personbasert internasjonalt samarbeid til institusjons- og programbasert samarbeid. EU-forskningen er høyest prioritert.
- En sentral utfordring er å komme i inngrep med den internasjonale kunnskapsproduksjonen.
- Omfanget av EUs rammeprogrammer er meget stor. Som del av rammeprogrammet, er det etablert et sett av randsoneaktiviteter med egne utlysninger.
- Utviklingen av det europeiske forskningsområdet (ERA) står sentralt og skal bl.a. bidra til økt samarbeid og koordinering mellom nasjonale programmer i Europa, inkl. felles utlysninger.
- Norges kontingent er knyttet til BNP og budsjettprofilen i rammeprogrammet, og vil øke i betydelig grad fremover.
- Returraten er avtakende, bl.a. fordi innbetalingene øker betydelig, mens søknader og tilslag ikke øker like mye. Norsk deltakelse i ulike del-programmer under FP7 varierer.

Følgende kom fram i diskusjonen:

- Et interessant spørsmål er i hvilken grad bruker Norge forskningsresultatene man har vært med på å finansiere, også der Norge ikke er med i samarbeidet.
- Dersom andre land gjennomfører kutt i sine FoU-budsjetter kan det føre til økt konkurranse om internasjonale forskningsmidler. Dersom Norge samtidig utvider egen forskningsaktivitet gjennom vekst i offentlige nasjonale FoU-budsjetter, kan det gi svakere insentiver for norske forskere og forskningsmiljøer til å søke internasjonalt - kan det føre til at norske forskere blir utkonkurrert? Et radikalt scenario (skjer p.t. i liten grad) ville være om norske forskningsprogrammer samtidig ble åpnet for konkurranse fra forskere i andre EU-land.
- Det ble stilt spørsmål om det er ønskelig at finansieringen av EU-kontingenten skjer gjennom å belaste Forskningsfondets avkastning.

*Vedtak*²:

Utvalget takket for et vel gjennomarbeidet notat med kompletterende presentasjon.

---

² Vedtakspunktet

Til neste møte forbereder sekretariatet et notat om konsekvenser av internasjonalisering for ressursituasjonen i norsk forskning (inkl. åpning av norske forskningsmidler programmer) og utvalgsmedlem Randi Søgne forespørres om å presentere Forskningsrådets strategi for internasjonalisering.

Utover dette legges notatet, med de innspill fra utvalget som er fremkommet i diskusjonen, til grunn for utarbeidelse av tekst til rapporten.

Sak 36-10 Ressurstilgang til forskning

Geir Arnulf presenterte hovedproblemstillinger i sakspapiret (presentasjonen ligger på utvalgets nettside). Notatet inviterte til en første diskusjon i utvalget av "hvordan myndighetene i lys av samfunnets behov, kan utvikle et bedre grunnlag for kritisk å vurdere ressurstilgang i forskningen" (jf mandatet).

Vedtak:

Spørsmålet om hva det vil koste å ha et velfungerende offentlig finansiert forskningssystem framover er relevant. Dersom vi kan si noe fornuftig om det vil det være et klart bidrag. Ådne Cappelen lager en presentasjon til neste møte om makroøkonomisk framskriving med utgangspunktet i en utredning SSB har gjort for NHD.

Sak 37-10 Måling av samfunnseffekter

Øystein Jørgensen og Barbra Noodt presenterte hovedpunkter i de to sakspapirene (presentasjon ligger på utvalgets nettside).

Hovedpunkter:

- utfordringer ved måling av samfunnseffekter illustrert med "European Innovation Scoreboard" og utviklingsarbeid på helseområdet.
- Hvor langt bør Fagerbergutvalget gå i å foreslå konkrete indikatorer for samfunnseffekter?
- Hva er de viktigste egenskapene for denne typen indikatorer?
- Skal vi inkludere samfunnseffekter i oppdraget som settes ut for utvikling av et forskningsbarometer?

Følgende kom fram i diskusjonen:

- Utvalget ønsker en kritisk drøfting av mulighetene for å måle samfunnseffekter, herunder om dette arbeidet er kommet så langt at det er faglig forsvarlig å ta indikatorer for samfunnseffekter inn i et forskningsbarometer, eller om utvalget

skal nøye seg med å foreslå at det arbeides videre med dette viktige spørsmålet.

Vedtak:

Notatene utvikles videre. Helseforskning trekkes frem som case. Notatets innhold kvalitetssikres med norske helseøkonomiske forskningsmiljøer. Notatene legges frem for utvalget i møte 7.

Utvalget tar på et senere tidspunkt stilling til om indikatorer for samfunnseffekter skal inngå i et forskningsbarometer.

Sak 38-10 Orientering om utvalgets videre arbeid.

Barbra Noodt orienterte om status for dialogmøte med Universitetet i Tromsø og saker på dagsorden i utvalgsmøtet (13.-14.12.10):

- Technopolis: presentasjon av sluttrapporten.
- Fornyelse (basert bl.a. på innspill fra Forskningsrådet).
- Rekruttering
- Vilkår for forskning (primært) i UH-institusjonene (basert på kartleggingen ++)
- Offentlig ressurstilgang til forskning: makroøkonomisk framskriving med utgangspunktet i en utredning SSB har gjort for NHD (Ådne Cappelen)
- Forskningsrådets strategi for internasjonalisering (Randi Søgner)?
- Konsekvenser av internasjonalisering for ressurs situasjonen i norsk forskning (inkl. åpning av norske forskningsmidler i programmer)
- Forskningsbarometeret: Presentasjon av utkast til pilotundersøkelse
- Revidert utkast kapittel 2

Utvalget møtes neste gang på studietur til London og Paris. Det foreslåtte programmet ble tatt til etterretning.

Sak 39-10 Eventuelt

Ingen saker ble tatt opp.